

ความคาดหวังของสังคมต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามแนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Social Expectations for Master of Political Science, Politics and
Government Program, Suratthani Rajabhat University toward
Process of Teaching in the 21st Century

อัศวศิริ ลาปีอี*
Aussiri Lapi-e*

Received : 5/8/2020

Revised : 7/29/2020

Accepted : 9/3/2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคาดหวังของสังคมต่อการจัดการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี รวมถึงเสนอแนวทางการดำเนินงานตามกรอบมโนทัศน์การพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวการวิจัยเชิงผานวิธี ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากตัวแทนของหน่วยราชการส่วนภูมิภาค จำนวน 32 องค์กร และใช้แบบสอบถามตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 248 องค์กร ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพรและระนอง รวมทั้งสิ้น 280 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน สู่การตีความสร้างข้อสรุป ทั้งนี้พบว่าความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ขณะที่ข้อเสนอแนะเชิงแนวคิดต่อกระบวนการเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีนั้น ควรเน้นผลิตสร้างองค์ความรู้ด้วยฐานคิด “การศึกษาพลเมือง” พร้อมขับเคลื่อนกลไกยกระดับความเข้มแข็งทางวิชาการเพื่อการพัฒนาสังคมท้องถิ่นภาคใต้ในกระแสการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความเป็นสากลตามปรัชญาที่กำหนด

คำสำคัญ: ความคาดหวังของสังคม หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Abstract

¹ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

¹ Master of Political Science, Politics and Government Program, Suratthani Rajabhat University.

* Corresponding author. Tel. 086-2981703 E-Mail : sirin.a@hotmail.com

The purpose of this research aims to survey expectations from stakeholders in Suratthani Rajabhat University service area toward expected learning outcomes of Master of Political Science, Politics and Government Program and study guidelines for process of teaching development skills in the 21st century. This research uses a mixed method research. A total of 280 samples by purposive sampling were 32 from representative of provincial government. Data were collected using a semi-structured interviews and 248 samples by random sampling from representative of local administration organization in Surat Thani, Chumphon, and Ranong Province. Data were collected using a questionnaire and statistically analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. Including selected 10 sample who experts within the mentioned field and data were analyzed by interpreting for creating conclusions. The result founded that overall of evaluated program at a high level accord with overall opinions of teaching development skills in the 21st century at a high level. While the conceptual support for process of teaching development skills in the 21st century that should focus based on “Civic Education”. As well as strengths driven of political science program for being a part of the knowledge expansion in order to development at southern region in change stream and cosmopolitan according to the philosophy program.

Keywords: Social Expectations, Master of Political Science Program, Teaching in the 21st Century

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์โลกที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทุกส่วนของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และนำไปสู่การปรับตัวของกลไกการพัฒนาที่หลากหลาย ทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงสิ่งแวดล้อมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา อันถือได้ว่าเป็นฐานรากที่สำคัญในการรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลผลิตที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการให้สอดคล้องกับบริบทตามสถานการณ์โลกอย่างรวดเร็ว โดยจำเป็นต้องสร้างอัตลักษณ์หรือกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตั้งอันเป็นพื้นที่ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม รวมทั้งการดำเนินการให้สอดคล้องตามวิสัยทัศน์ พันธกิจการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์เชิงนโยบายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเชิงบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้สถาบันที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนนโยบายตามยุทธศาสตร์การพัฒนา

ในมิติต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับสากลอย่างมีคุณภาพ (อภิรดี จิโรภาส และ อัครศิริ ลาป้อ, 2561 : 23)

ปัจจุบันการขยายแนวคิดว่าด้วยการปรับตัวของสถาบันระดับอุดมศึกษาทั้งระดับประเทศและสากล นอกจากต้องคำนึงถึงบทบาทต่อกระบวนการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถแก่ผู้เรียนทั้งในเชิงวิชาการและวิชาชีพอย่างเข้มข้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในการพัฒนาประเทศโดยรวมเป็นองค์ประกอบสำคัญหลักแล้ว การบรรลุเงื่อนไขดังกล่าวยังเชื่อมโยงไปถึงการปรับตัวในมิติของการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างซึ่งต้องนำไปสู่การสร้างสรรค์ทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 แก่ผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2555 : 16-21) ได้สรุปทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างน่าสนใจว่าด้วยบริบทปัจจุบันนั้นควรปรับกระบวนการเรียนรู้ด้วยการค้นคว้าเองของนักเรียน ขณะที่ผู้สอนควรช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ นอกจากนี้การปรับรายละเอียดของสาระวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอจนถึงแม้มีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการสนองต่อการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตของผู้เรียนอย่างครอบคลุม ดังนั้นจึงควรปรับระบบการเรียนรู้จากกลุ่มสาระวิชา (content) บนฐานการมุ่งพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ รวมถึงทักษะด้านชีวิตและอาชีพในการดำรงชีวิตและทำงานอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ควรปรับสาระการเรียนรู้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการกำหนดกลุ่มวิชาแกนของแต่ละประเด็นหลักในรายวิชาของหลักสูตรต่าง ๆ จะนำมาสู่การดำเนินงานตามกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้แก่สถาบันการศึกษาที่สามารถสร้างศักยภาพพร้อมส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาเชิงโครงสร้างของหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพในการสื่อสาร ความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลและความคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและจัดการความสลับซับซ้อนของเหตุการณ์ การคิดขั้นสูงอย่างเป็นเหตุเป็นผลเชิงตรรกะ (Levin, 1993) ผ่านการสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชา ซึ่งถือเป็นสาระวิชาหลัก (Core Subjects) อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย กลุ่มภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์รวมทั้งศึกษาการปกครองเพื่อพัฒนาหน้าที่พลเมือง ภายใต้ขอบข่ายการจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ เช่นเดียวกัน

นอกเหนือจากภารกิจหลักข้างต้นที่กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปแล้ว กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่งทั่วประเทศได้ขยายกลไกการดำเนินงานเพื่อตอบสนองภารกิจอื่นในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศไว้เป็นการเพิ่มเติมตามบริบทรายกลุ่มและลักษณะพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ไว้ด้วย เช่นเดียวกันกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มจังหวัดภาคใต้รวม 5 พื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาและมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งได้ร่วมกำหนดรูปแบบดำเนินงานในลักษณะผสมผสานภารกิจอย่างเข้มแข็งพร้อมผลิตซ้ำพันธกิจการดำเนินงานให้สอดคล้องตามวิสัยทัศน์และอัตลักษณ์ไว้เป็นการสำคัญ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงเงื่อนไขการขับเคลื่อนแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น ซึ่งปรากฏพบแนวทางการดำเนินงานที่ระบุ

ไว้ในนโยบาย วิสัยทัศน์ภายใต้ปรัชญา “สร้างปัญญา เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น” อันนำไปสู่การขับเคลื่อนด้วยแผนปฏิบัติการเชิงประจักษ์ภายใต้การดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยได้ระบุเกี่ยวกับกลไกและเป้าหมายการผลิตบัณฑิตบนพื้นฐานของการสร้างสรรค์คุณภาพท้องถิ่นและสังคมอย่างยั่งยืน การขับเคลื่อนคุณภาพการวิจัยและนวัตกรรม การอนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมและพัฒนาขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาคุณภาพการผลิตและพัฒนาครู การเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาบุคลากร การเงินและงบประมาณรวมถึงการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดแนวทางยกระดับคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ไว้อีกด้วย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ม.ป.ป) ส่งผลให้หลักสูตร สาขาวิชาสังกัดคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำเป็นต้องปรับตัวตามทิศทางการดำเนินงานข้อกำหนดอย่างรอบด้าน ควบคู่กับการยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามความคาดหวังของสังคมท้องถิ่น ขณะเดียวกันอิทธิพลดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างหลากหลายอันนำมาซึ่งการผลิตสร้างหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ที่สะท้อนความต้องการบริบทสังคมภาคใต้ต่อกลไกการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) และสอดคล้องกับการก่อรูปเครือข่ายองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ที่เข้มแข็งอีกด้วย

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ถือเป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งถูกพัฒนาขึ้นจากข้อมูลการสำรวจความต้องการศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเครือข่ายองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองในพื้นที่ให้บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งเชื่อมโยงข้อมูลสรุปจากประเด็นการวิเคราะห์กระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์เกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม เงื่อนไขทางวัฒนธรรมรวมถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การประกอบสร้างปรัชญาหลักสูตรที่ตั้งอยู่บนฐานการพิจารณาความสัมพันธ์ของชุดความรู้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ผสมผสานกับองค์ความรู้ท้องถิ่น ด้วยวิธีวิทยาการศึกษาแนวสหวิทยาการ นอกจากนี้ให้ความสำคัญกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกลไกการบริหารจัดการประเทศในภาพรวมซึ่งสะท้อนกระแสความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่สูงขึ้น ประกอบกับการพิจารณาแนวโน้มบริบทด้านการศึกษาของสังคมโลกและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ฉายเงาของการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลสืบเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศขนานใหญ่ ได้กระตุ้นให้เกิดการปรับตัวต่อวิถีชีวิตของประชาชนทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังกล่าวการส่งเสริมทักษะพื้นฐานด้วยการพัฒนาขอบข่ายองค์ความรู้ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตให้แก่ประชาชนได้อย่างมีคุณภาพนั้นจึงนับเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกระดับที่ควรกำหนดความพร้อมในการสนับสนุนกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของสถาบันระดับอุดมศึกษาที่ต้องเร่งขยายองค์ความรู้ผ่านกลไกหลากหลายด้วยการปรับรูปแบบการจัดการศึกษามิติใหม่ที่สามารถถ่ายทอดความความคิดรวบยอด รวมทั้งสามารถปลูกฝังทักษะเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับความคาด

หวังของสังคมในสถานการณ์ปัจจุบันได้ทั้งระบบ ยิ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตครั้งนี้บนฐานของการมุ่งส่งเสริมคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ให้มีทักษะแห่งความสำเร็จในแต่ละด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการปรับแนวคิดเชิงมโนทัศน์สำหรับการพัฒนาหลักสูตรครอบคลุมทักษะขั้นพื้นฐานด้วยการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้หลักสูตรยังเปรียบเสมือนแผนแม่บทที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติวิธีการหรือกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้เปรียบเสมือนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา (Beauchamp, 1981 : 28) อันเป็นการสะท้อนถึงคุณภาพของหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อรองรับทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องตามความต้องการของสังคม ท้องถิ่นและประเทศชาติในการยกระดับบัณฑิตให้มีศักยภาพต่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกลไกการดำเนินงานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อย่างมีระบบและสอดคล้องกับกลไกการประกันคุณภาพของหลักสูตรตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม อันสะท้อนถึงข้อกำหนดเฉพาะที่เป็นเป้าประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ตามประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) ประกอบด้วย 1. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น โดยผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทั้ง 5 ด้านดังกล่าว ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการเข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อสร้างหลักประกันแก่ผู้เรียนให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุม รวมทั้งสามารถนำไปสู่การสร้างประสิทธิผลในทางปฏิบัติและตอบสนองตามความคาดหวังของสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยบริบทข้างต้นจึงนำมาซึ่งการกำหนดประเด็นคำถามสะท้อนความคาดหวังของสังคมท้องถิ่นต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับใด ขณะเดียวกันข้อกำหนดการจัดการเรียนรู้ให้มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น ควรมีทิศทางอย่างไร ซึ่งผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปสู่การผลิตสร้างข้อเสนอต่อการยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 นอกจากนี้สามารถยืนยันชุดข้อมูลจากการสำรวจความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตได้เชิงประจักษ์ที่สอดคล้องตามความคาดหวังของสังคมท้องถิ่นภาคใต้รวมถึงประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคาดหวังของสังคมต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเสนอแนวทางจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการ

ปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ความคาดหวังของสังคม ต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครั้งนี้ นำรูปแบบการวัดประสิทธิผลการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้กำหนดวิธีแนวการวิจัยตามขั้นตอนโดยกำหนดกระบวนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจระดับความคิดเห็นของสังคมในพื้นที่ให้บริการต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยพิจารณาจากหน่วยงานภาครัฐภายใต้สังกัดกรมการปกครองและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นตัวแทนองค์กรผู้ใช้นับหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต รวมทั้งสะท้อนความคาดหวังของสังคมในพื้นที่ให้บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ทั้งที่ปรากฏในรูปของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคระดับอำเภอ จำนวน 32 องค์กร และหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 248 องค์กร ซึ่งใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เพื่อคัดเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมและสะท้อนความคิดเห็นครอบคลุม รวมจำนวนทั้งสิ้น 280 องค์กร ซึ่งสามารถแทนค่าตามขนาดกลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวนทั้งสิ้น 280 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยการประมวลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วจึงเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหาและหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach, 1970 : 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 สู่การสรุปแนวทางการสำรวจความคาดหวังเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3. ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4. ทักษะความเป็นนานาชาติ และ 5. ทักษะอาชีพและชีวิตจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสำรวจความคาดหวังต่อการจัดเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นรายด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5. ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วยรายการคำถามที่ครอบคลุมการวิเคราะห์คุณภาพหลักสูตร ปรัชญา วัตถุประสงค์รวมถึงความสอดคล้องในรายวิชาตามมาตรฐานการพัฒนาหลักสูตรทั่วไปด้วย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยแปรผันตามแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามตอนที่ 1 แสดงข้อมูล

ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์สถิติแบบพรรณนา เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปของค่าความถี่ (Frequency) อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ขณะที่แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 แสดงข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง/ผู้ใช้นิติใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ทั้งนี้ การแปลผลข้อมูลจะใช้สถิติเชิงพรรณนาและมีเกณฑ์การแปลความหมายที่ตั้งไว้ตามหลักสถิติ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert scale (อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2547) โดยกำหนดการแปลผลแทนค่าความหมายตามช่วงของระดับความคาดหวังตามลำดับ ได้ดังนี้

ช่วงระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึง มีค่าความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด

ช่วงระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง มีค่าความคาดหวังอยู่ในระดับมาก

ช่วงระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง มีค่าความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลาง

ช่วงระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง มีค่าความคาดหวังอยู่ในระดับน้อย

ช่วงระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง มีค่าความคาดหวังอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นลักษณะแบบสอบถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้นิติ/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนความคาดหวังภาพรวม รวมทั้งเพื่อเสนอปัญหาอุปสรรค รวมทั้งแนวทางการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 พร้อมข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายประเด็น

ขั้นตอน 2 วิเคราะห์การดำเนินงานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน รวม 10 คน จาก 3 กลุ่มสำคัญ ประกอบด้วย

1.1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามบริบทในศตวรรษที่ 21 สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 3 คน

1.2. ผู้ทรงคุณวุฒิสังกัดสถาบันระดับอุดมศึกษาอื่นทั้งในพื้นที่ภาคใต้และนอกพื้นที่ที่มีการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาในหลักสูตรทางด้านรัฐศาสตร์หรือศาสตร์ที่สัมพันธ์ จำนวน 3 คน

1.3. ผู้ปฏิบัติงานสังกัดหน่วยราชการส่วนภูมิภาค หน่วยราชการส่วนท้องถิ่น องค์การอิสระที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมถึงองค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งถือเป็นตัวแทนผู้ใช้นิติหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งสร้างจากการสำรวจทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 และสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนดแนวทางการเรียนรู้ที่คาดหวังตามกรอบมาตรฐาน

คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาให้ครบถ้วนจากข้อคำถามถูกต้องเหมาะสมตรงตาม โครงสร้างและภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล (สมคิด พรหมจ้อย, 2538) พร้อมนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อตรวจสอบ ความเหมาะสมของภาษาซ้ำอีกครั้ง อันนำไปสู่การสรุปข้อมูลเชิงวิพากษ์ด้วยฐานการวิเคราะห์ตัวแปรที่ เกี่ยวข้องประกอบการนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างครอบคลุมทุกประเด็นสำคัญ

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยจัดหมวดหมู่เนื้อหาการ วิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการในภาพรวม ซึ่งพิจารณาจากเกณฑ์การสำรวจทั้งระบบเพื่อสะท้อน ระดับความคาดหวังและใช้ยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในขั้นตอนที่ 1 พร้อมวิเคราะห์ความสอดคล้อง มาตรฐานโดยการตีความสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับระบบและกลไกการบริหารจัดการหลักสูตรรัฐศาสตรมหา บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจความคาดหวังต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายใต้แนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของสังคมต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

1.1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 280 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 189 คน คิด เป็นร้อยละ 67.50 เพศหญิง จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 35-45 ปี มี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 53.93 และมีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 25,000 – 50,000 บาท จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 76.07 รองลงมาได้ต่อเดือนต่ำกว่า 25,000 บาท มีจำนวน 95 คน คิดเป็น ร้อยละ 33.93 ซึ่งส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 58.93 ระดับปริญญาโท จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 และระดับปริญญาเอก จำนวน 11 คิด เป็นร้อยละ 3.93

โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 80.71 เห็นชอบกับปรัชญาและการ ออกแบบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง นอกจากนี้ส่วนใหญ่เห็นว่าการ เปิดสอนหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีความสอดคล้องสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในบริบทพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 68.93

ในขณะที่ส่วนใหญ่เห็นว่าหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตสามารถผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ต่อการ พัฒนาทักษะการเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 75.36 นอกจากนี้ส่วนใหญ่ เห็นว่าหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 69.64

1.2 ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี นำเสนอรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคาดหวังต่อผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

ประเด็นความคาดหวังต่อผลการเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความคาดหวัง
1. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.22	0.79	มาก
2. ด้านความรู้	4.40	0.56	มาก
3. ด้านทักษะทางปัญญา	4.38	0.72	มาก
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.24	0.78	มาก
5. ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.09	0.93	มาก
รวม	4.27	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 ความคาดหวังต่อผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.75) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังมากที่สุดคือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.56) ซึ่งสะท้อนได้ว่าหลักสูตรจะสามารถเสริมสร้างความเข้าใจ กระบวนการคิดและสามารถนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการทางรัฐศาสตร์ ทฤษฎีการเมืองการปกครองตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเป็นระบบ รองลงมาคือด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.72) ซึ่งสะท้อนได้ว่าหลักสูตรจะสามารถส่งเสริมการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง และยกระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหลักการ ทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อใช้ในกระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาทางรัฐศาสตร์ที่หลากหลายและร่วมสมัยได้ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.78) ซึ่งสะท้อนว่าหลักสูตรมีศักยภาพในการพัฒนาระบบการทำงานเป็นกลุ่มและขยายบทบาทภาวะผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมรวมถึงมีทักษะการวางแผนและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยความคาดหวังด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.79) สะท้อนถึงกลไกของหลักสูตรที่เอื้อการพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมและเสริมสร้างความรับ

ผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม รวมทั้งการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคมอีกด้วย ในขณะที่ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.93) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดนั้นได้สะท้อนถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่อาจจำเป็นต้องเร่งพัฒนากระบวนการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติ รวมถึงความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียนและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากแม้ว่าธรรมชาติของรายวิชาและขอบข่ายองค์ความรู้ในทางรัฐศาสตร์นั้นอาจจะมีความเกี่ยวข้องกับทักษะเชิงตัวเลขค่อนข้างจำกัด แต่หากพิจารณาบนฐานของการศึกษาประเด็นการเมืองการปกครองร่วมสมัยอย่างครอบคลุมแล้ว คาดว่าหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตจำเป็นต้องขยายรายละเอียดของการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องสำคัญเพิ่มมากขึ้น

1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสังคมท้องถิ่นต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีสามารถนำเสนอรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคาดหวังต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ประเด็นความคาดหวังต่อ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคาดหวัง
1. ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	4.39	0.71	มาก
2. ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.42	0.53	มาก
3. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.13	0.63	มาก
4. ด้านทักษะความเป็นนานาชาติ	4.23	0.80	มาก
5. ด้านทักษะอาชีพและชีวิต	4.37	0.91	มาก
รวม	4.30	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 ความคาดหวังเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสังคมท้องถิ่นต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.71) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.53) ซึ่งสะท้อนความสามารถหรือความลึกซึ้งของการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สัมพันธ์กับพื้นฐานความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นทางรัฐศาสตร์ของผู้ถ่ายทอดความรู้ รองลงมาคือด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และ

นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.71) ซึ่งสะท้อนการส่งเสริมการใช้ความคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ การสื่อสารอย่างซับซ้อนรวมทั้งการประยุกต์ใช้จินตนาการเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิต ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.77) ซึ่งสะท้อนกลไกการยกระดับกระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตามอัตลักษณ์เฉพาะของตน เรียนรู้และยอมรับการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจและตระหนักในหน้าที่ความสำคัญต่อภารกิจส่วนตนและบทบาทส่วนรวม ด้านการพัฒนาทักษะความเป็นนานาชาติ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.80) ซึ่งสะท้อนถึงการขยายองค์ความรู้ในลักษณะการข้ามวัฒนธรรม รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ความก้าวหน้าในระดับสากลทั้งทางรัฐศาสตร์และศาสตร์ในมิติต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ในขณะที่ด้านการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.91) ซึ่งสะท้อนถึงการใช้สารสนเทศได้อย่างแม่นยำและสร้างสรรค์ต่อกรณีเฉพาะ รวมทั้งการเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมและกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ

1.4 ความคิดเห็นทั่วไปเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่ามีผู้แสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 1.07 โดยมีรายละเอียดดังนี้ ควรจัดให้หลักสูตรมีลักษณะความเป็นสากล โดยการร่วมมือสร้างเครือข่ายกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้หลักสูตรควรสร้างรายวิชาให้มีความหลากหลายมากขึ้น ให้มีพื้นฐานทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น กฎหมายปกครอง รวมทั้งกฎหมายมหาชน ที่ครอบคลุมระเบียบปฏิบัติราชการตามกฎหมายเกี่ยวข้องขณะเดียวกันหลักสูตรที่เปิดสอนครั้งนี้คาดว่าจะช่วยสร้างองค์ความรู้เพื่อสนองแนวทางการพัฒนาพื้นที่สังคมท้องถิ่นโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ทุกมิติได้เป็นอย่างดี

2. การประเมินแนวทางการดำเนินงานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2.1 ประเด็นความเหมาะสมของปรัชญา การออกแบบหลักสูตร รวมทั้งการกำหนดจุดมุ่งหมายของรายวิชา ซึ่งสะท้อนคุณภาพโดยรวมพบว่า ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและเหมาะสมขององค์ประกอบทุกมิติแนวทางเดียวกัน โดยสะท้อนถึงการก่อรูปของหลักสูตรซึ่งพิจารณาจากพื้นฐานความสอดคล้องตามกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถานการณ์และบริบทพื้นที่ภาคใต้ที่มีความผันผวน (Disruption) ในยุคเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันอย่างมาก นับเป็นเงื่อนไขหลักของการจัดการศึกษาที่จำเป็นต่อการขยายสร้างองค์ความรู้ทางการเมืองการปกครองผ่านกลไกการจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยเป็นสำคัญ นอกจากนี้การกำหนดเป้าประสงค์ซึ่งปรากฏตามแนวทางการผลิตบัณฑิตตามที่ระบุในมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังนั้นคาดว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมเพื่อยกระดับการแก้ไขปัญหาพร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นภาคใต้เชิงรูปธรรมอีกด้วย

2.2 ประเด็นความสัมพันธ์ของการกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ต่อการพัฒนาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นสอดคล้องในแนวทางเดียวกันโดยพิจารณาข้อมูลข้อบ่งชี้รายวิชาตามระบุในแผนจัดการศึกษาครอบคลุมทักษะที่มุ่งสร้างศักยภาพแก่ผู้เรียนในทุกมิติ ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งปรากฏใน

รายวิชา “ความคิดและนวัตกรรมการเมืองการปกครองท้องถิ่น” การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณปรากฏในรายวิชา “สัมมนาความคิดการเมืองการปกครองไทยแนววิพากษ์” การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารปรากฏในรายวิชา “ดิจิทัลทางรัฐศาสตร์” การพัฒนาทักษะความเป็นนานาชาติปรากฏในรายวิชา “ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” รวมถึงรายวิชา “การเมืองเปรียบเทียบของไทยและตะวันตก” และการพัฒนาทักษะอาชีพและชีวิตปรากฏในรายวิชา “การเมืองการปกครองไทยร่วมสมัย” เป็นต้น ทั้งนี้การพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียนตามที่ปรากฏในรายวิชาดังกล่าวด้วยลักษณะการวางประเด็นสาอันเป็นสาระสำคัญที่มุ่งเน้นด้วยฐานคิด “ความเป็นสหวิทยาการของรัฐศาสตร์” ทั้งที่สัมพันธ์โดยตรงและสนับสนุนเชิงองค์ประกอบต่าง ๆ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการแก่หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตผ่านกระบวนการปลูกฝังให้สามารถเรียนรู้และเท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมสามารถบรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามพื้นฐานทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

2.3 ประเด็นความเป็นไปได้และแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบมโนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสรุปความคิดเห็นร่วมตามปรัชญาหลักสูตรที่มุ่งเน้น “ความรู้ทางด้านการเมืองการปกครองเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม ทฤษฎีการเมืองการปกครองควรเชื่อมโยงความคิดทางการเมืองตะวันออกและตะวันตกเข้าด้วยกันเพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและสากล” ขณะเดียวกันจากการสังเคราะห์ภาพรวมของการออกแบบหลักสูตรตามกรอบมโนทัศน์สำหรับทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์กับกลไกการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งพิจารณาตามองค์ประกอบความคิดขอบข่ายการใช้เหตุผลเชิงวิพากษ์ควบคู่พัฒนาทักษะของนักรัฐศาสตร์เพื่อร่วมขยายองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์และค่านิยมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแก่สังคมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อบรรลุความคิดรวบยอดภายใต้ “พลเมืองศึกษา หรือ Civic Education” ซึ่งปรากฏพบในเป้าประสงค์ของหลักสูตรนั้น นับเป็นฐานรากสำคัญต่อการเสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถสถาปนาตนเองสู่การเป็นนักคิดทางการเมืองการปกครองที่ดี รวมทั้งมีทักษะร่วมบูรณาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบตามปณิธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเมืองการปกครอง ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีต่อไปในศตวรรษที่ 21

ทั้งนี้เพื่อสะท้อนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรฯ ให้บรรลุตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ต่อการพัฒนาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาประกอบกับการสนองตอบต่อแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบมโนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ภายใตกระบวนการสร้างกลไก “พลเมืองศึกษา หรือ Civic Education” อย่างเป็นรูปธรรมนั้น พิจารณาจากวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่ตั้งเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางรัฐศาสตร์ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ มีสมรรถนะในการคิดวิเคราะห์ด้านการเมืองการปกครองเพื่อต่อยอดและแสวงหาความรู้ใหม่ เชื่อมโยงกับพื้นฐานความคิดการผลิตหลักสูตรที่มีความมุ่งมั่นในการผลิตมหาบัณฑิตที่มีฐานความคิดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่มีความคิดสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสังคมและพัฒนาประชาธิปไตยจากฐานรากที่มีความทันสมัย พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้

เรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาและปรัชญาของหลักสูตร ซึ่งปรากฏจากรายวิชาในหลักสูตร เช่น การเมืองของพลเมืองและการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม ความปรองดองและกระบวนการยุติธรรม การบริหารกิจการบ้านเมืองและเครือข่าย แนวคิดและนวัตกรรมการเมืองการปกครองท้องถิ่น รวมถึงสัมมนาความคิดทางการเมืองการปกครองไทยแนววิพากษ์ เป็นต้น

สรุป อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำเสนอสารสนเทศตามวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์จากข้อสรุปเชิงอ้างอิงซึ่งยืนยันผลสำรวจจากข้อมูลวิชาการเรื่อง “การศึกษาความต้องการต่อระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี” โดย ไชยวัฒน์ เผือกคง และคณะ (ม.ป.ป) ซึ่งพบว่าความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการจัดหลักสูตรอยู่บนฐานเชื่อมโยงกับแนวทางการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถด้านการเมืองการปกครองทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีความคิดสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสังคม นำความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรีของประเทศไทย มีความพร้อมสำหรับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเมืองและสังคมต่อไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับการปรับกลยุทธ์ดำเนินงานของหลักสูตรที่ต้องให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างครบถ้วนภายใต้แนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 อย่างเข้มข้น ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตควรกำหนดแนวทางดำเนินงานให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น โดยนอกจากมุ่งเน้นถึงองค์ประกอบขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับการบริหารจัดการหลักสูตรแล้ว จำเป็นต้องเสริมสร้างผลิตภาพ (Productivity) แก่ผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้สู่กลไกสำคัญต่อการปฏิรูประบบการศึกษาด้วยแนวคิดก้าวข้ามสู่การศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

ขณะเดียวกันข้อสรุปครั้งนี้ได้ขยายข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติมจากผลงานวิชาการเรื่อง “แนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก” โดย วรลักษณ์ คำหว่าง และ นงลักษณ์ ใจฉลาด (2560) ซึ่งพิจารณาเกณฑ์พื้นฐานเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งให้ความสำคัญประเด็นทักษะ 3 ประการได้แก่ ทักษะการจัดเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี รวมทั้งทักษะชีวิตและอาชีพ ดังกล่าวแม้จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยกลไกการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากขยายกลไกขับเคลื่อนด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมในด้านทักษะความเป็นนานาชาติและด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต ครบทุกองค์ประกอบทั้ง 5 ประการตามแนวทางที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แล้ว คาดว่าจะนำไปสู่การขยายองค์ความรู้สู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ทั้งระบบ ซึ่งนับเป็นข้อมูลสารสนเทศยืนยันสำคัญและตอบย้ำถึงข้อสรุปเชิงประจักษ์จากผลการวิจัยครั้งนี้ให้

เกิดประสิทธิผลสอดคล้องการปรับมโนทัศน์การจัดการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตที่มุ่งสร้างพลเมือง
ศึกษานบนฐานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองตามกรอบดำเนินงานที่จำเป็นในกระบวนการจัดการเรียน
การสอนภายใต้แนวคิดแห่งศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างทักษะแก่
ผู้เรียนอันเป็นเป้าประสงค์เชิงผลผลิตของหลักสูตรให้เป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อสังคม มีอิสรภาพและพึ่งตนเอง
ได้ตลอดจนเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวทางการสร้าง
พลเมืองศึกษา หรือ Civic Education ตามแนวคิดของ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2553) ที่เสนอว่า
“พลเมือง” ของระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการได้แก่ มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้
การมองเห็นคนเท่าเทียมกัน การยอมรับความแตกต่าง การเคารพสิทธิผู้อื่น การรับผิดชอบต่อสังคมและ
ท้ายที่สุดได้แก่ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วมอีกด้วยด้วยการให้การศึกษาทางการเมือง
(Political Education) แก่ผู้เรียน โดยมีหลักสูตรวิชาเรื่องการเมืองการปกครอง รัฐธรรมนูญ หลักสิทธิ
เสรีภาพ เพื่อให้เกิดทักษะ “การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง” แก่ผู้เรียนที่สนใจสามารถตัดสินใจเลือกเรียน
ได้อย่างครอบคลุมอีกด้วย

ในท้ายที่สุดผลการวิจัยได้สะท้อนแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณลักษณะ
ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาเป็นสำคัญพร้อมยกระดับคุณภาพ
กลไกการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องตาม
ข้อสรุปของ อุดลย์ วังศรีคุณ (2557) ที่ได้สะท้อนว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม
โดยแนวทางการปรับรูปแบบการจัดการศึกษาจำเป็นต้องเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนานคนให้มีคุณลักษณะ
ตามที่สังคมต้องการ ดังนั้นความสำคัญของการให้การศึกษา รวมถึงกลไกดำเนินงานด้านการศึกษาของ
สถาบันการศึกษาทุกระดับ จึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม
ที่มีความสลับซับซ้อนได้ ทั้งเพื่อให้การศึกษาสามารถสร้างผลผลิตสอดคล้องกับความต้องการและบริบท
ของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษา ตลอดจนขั้น
ตอนและกระบวนการจัดการศึกษาที่สะท้อนผลิตภาพเชิงประจักษ์ โดยอาศัยกลไกการจัดการศึกษาเป็น
เครื่องมือสำคัญในการผลักดันและพัฒนาสังคมท้องถิ่นด้วยเงื่อนไขปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สัมพันธ์กับการ
พัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน ดังนั้นจากบริบทดังกล่าวจึงได้สะท้อนถึงความสำคัญในฐานะ
หน่วยผลิต “พลเมืองศึกษา หรือ Civic Education” ผ่านการขับเคลื่อนกระบวนการศึกษาพลเมืองที่
สะท้อนตามความคาดหวังของสังคมท้องถิ่นต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียนในศตวรรษ
ที่ 21 ครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อบรรลุผลการเรียนที่คาดหวังตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแล้ว ควรกำหนดแนวทางดำเนินงานเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏระยอง 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ประกอบด้วยหลักพื้นฐานสำคัญ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การพัฒนาท้องถิ่น 2) การผลิตและพัฒนาครู 3) การยกระดับคุณภาพการศึกษา และ 4) การพัฒนาระบบบริหารจัดการ ตามแนวทางของการจัดการเรียนหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่สะท้อนอัตลักษณ์และความเข้มแข็งทางวิชาการ ถือเป็นผลิตภาพสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษาที่เพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคมท้องถิ่นเป็นฐานการพัฒนาประเทศชาติโดยส่วนรวมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ไชยวัฒน์ เผือกคง และคณะ. (ม.ป.ป). *การศึกษาค้นคว้าความต้องการต่อระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (อื้อสำเนา)
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2553). *พลเมืองศึกษา (Civic Education): พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่ “คน”*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563. จาก: <http://social.obec.go.th/node/64>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (ม.ป.ป). *ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563. จาก: <http://www.sru.ac.th/university-info/philosophy-vision-missions.html>
- วรลักษณ์ คำหวาง และ นางลักษณ์ ใจฉลาด. (2560). *แนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 6(1), 129-138.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตถาตา พับลิเคชั่น.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2538). *เอกสารประกอบการสอนวิชาวิจัยทางการศึกษานอกโรงเรียน เรื่องคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). *การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 : ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา*.

- วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 8(1), 1-17.
- อภิรดี จิโรภาส และ อัครศิริ ลาป้อ. (2561). ประเมินหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อริยา คูหา. (2546). แรงจูงใจและอารมณ์. ปัตตานี: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- Beauchamp, George A. (1981). *The Curriculum of Elementary School*. Boston : Allyn
and acon Inc.
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York: Harper.
- Levin, H.M. (1993). Building School Capacity for Effective Teacher Empowerment:
Application to Elementary School With At-Risk students. *In Advances in
Research and Theories of School Management and Educational Policy*.
(Volume 2. Edited by Samuel B. Bacharach and Rodney T. Ogawa. p. 187-216.
Greenwich, CO : JAI Press.